

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARDA KADIN-ERKEK FARKLILIKLARI

Dr. Mücahit GÜLTEKİN

AİLE AKADEMİSİ DERNEĞİ

2014

Aile Akademisi Derneği -Bursa

Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları

Dr. Mücahit Gültekin

Dizgi-Mizanpaj: Aile Akademisi
Kapak Tasarım: Aile Akademisi

Yayın Yılı: 2014 - Nisan

Aile Akademisi Derneği
Alacamescid Mh. Çancılar Cd.
Erdoğan Çakar İş hanı: 62/35
Osmangazi/Bursa

0224 225 47 41
0551 215 19 02

www.aileakademisi.org

*Bu araştırma TÜRAP (Türkiye Aile Platformu)
bünyesinde kurulan Aile ve Toplumsal
Cinsiyet Komisyonu Stratejik Planı
çerçevesinde yapılmıştır.*

ÖNSÖZ

"Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" (TCE) politikaları kadın ve erkeğin "eşit" olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımın bilimsel bulgular tarafından desteklenip desteklemediği yeterince tartışılmamaktadır. Hâlbuki bugüne kadar farklı kültürel çevrelerde yapılmış pek çok araştırma kadın ve erkek arasında cinsiyetten kaynaklanan farklılıklar olduğunu göstermektedir. Üstelik bu farklılıklar sadece fizyolojik/biyolojik alanla sınırlı kalmamakta, düşünsel, duygusal, davranışsal; kişisel ve sosyal alana da yansımaktadır. Özellikle son zamanlarda beyin tarama tekniklerinin gelişmesi, hormonal ve genetik araştırmaların yapılmasının kolaylaşması, bu farklılıkların bazılarının çevresel/kültürel koşullardan kaynaklanmadığını, biyolojik kökenli olduğunu göstermektedir.

Bilindiği gibi, TCE savunucuları kadın ve erkeğin farklı sosyal rollere sahip oluşunu çevreyle/kültürle açıklamaktadır. Onlara göre bu farklılıklar cinsiyetten kaynaklanmamakta, toplumun cinsiyetlere yüklediği anlamdan/beklentiden kaynaklanmaktadır. Farklılığın kaynağı çevre/kültür/değerler olduğuna göre, toplumun cinsiyete yüklediği anlam ve beklentiler değiştirildiğinde farklılıklar da ortadan kalkacaktır.

Bu yargının bugün doğru olmadığını biliyoruz. Bunu belgeleyen pek çok kanıt orta yerde durmaktadır. Ama TCE savunucuları "kanıta, veriye, bilgiye dayalı bir teori" yaklaşımını göstermektense, "teoriye uygun veri, kanıt ve bilgi toplamayı" yeğlemektedir. Bu da açıkça, Nasrettin Hoca'nın fıkrasındaki, kazanın doğurduğuna inanan ama öldüğüne inanmayan komşunun tutumuna benzemektedir.

Gerçeğin algılanmasını değiştirebiliriz, manipüle edebiliriz. Ama gerçeikle savaşmak mümkün değildir. Mümkün olsa bile, gerçeğe verilecek zarar, Dr. Louann Brizendine'nin ifade ettiği gibi, insanın kendisine verdiği zarar anlamına gelecektir.

Bu çalışmada aktardığımız araştırmalar, kadın-erkek konusuna "eşitlik" temelinde değil, "adalet" temelinde yaklaşmamız gerektiğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Yaptığımız çalışma, konuyu gerçekten anlamaya çalışanlar için bir katkı sağlayacaktır. Bazı kesimler için ise, çabamızın, körler diyarında ayna satmaya çalışmak gibi bir şey olduğunu biliyoruz.

Bu araştırmamızda kadın-erkek farklılıklarını yansıtan araştırmaların sadece küçük bir bölümünü aktarabiliyoruz. Bu çalışmada 66 farklı araştırmamanın verileri sunulmaktadır. Ancak bunların bazıları meta-analiz çalışmaları olduğu için gerçekte kitapçığımız çok daha fazla araştırma bulgusunu içermektedir. Örneğin Ruigrok'un (2014) yaptığı araştırma 167 araştırmamanın sonuçlarının birleştirildiği bir araştırmadır. Kuşkusuz, bunlara eklenebilecek daha pek çok araştırma söz konusudur. Ancak burada aktardığımız araştırmalar bile TCE savunucularının varsayımlarının ne denli tartışmalı olduğunu ortaya koymaya yetecektir.

*

Bu araştırma TÜRAP (Türkiye Aile Platformu) "Aile ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu"nun hazırladığı stratejik plan çerçevesinde yapıldı. Bu plan, 9 farklı kitapçığı içeriyor. Daha önce yapılmış ve SEKAM yayınlarından çıkmış olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile/İzlanda-Finlandiya-Norveç-İsveç-Türkiye" kitabıyla birlikte ikinci kitabımızı da yayınlamış bulunuyoruz. Komisyon bu kitaplara dayalı olarak eğitim programları hazırlamayı ve ülke genelinde derneklerimiz aracılığıyla konuya ilişkin bir farkındalık kazandırmayı amaçlıyor. Kitabımızın bu amaca katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

Son olarak Uzm. Psikolog Meryem Şahin'e teşekkür etmek istiyorum. Çalışmayı baştan sona okuyarak pek çok düzeltme yaptı ve eklemelerde bulundu.

Çalışmanın hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Dr. Mücahit Gültekin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER.....	5
GİRİŞ	6
1. BÖLÜM:	11
FARKLILIKLARIN BİYOLOJİK KAYNAKLI OLDUĞUNA İŞARET EDEN ARAŞTIRMA BULGULARI.....	11
Erkekler Daha Çok İşe Kadınlar Daha Çok İlişkiye Odaklı: Empati ve Cinsiyet İlişkisi	14
Kızların Bebek Erkeklerin Kamyonla Oynamasının Sebebi Hormonal Olabilir mi?	18
Parmak İzindeki Cinsiyet	21
Hastalığın Cinsiyeti.....	22
Fiziksel Farklılıklar	23
Araştırmalar Neyi Gösteriyor?	24
2. BÖLÜM	26
ÇEVRESEL/KÜLTÜREL FAKTÖRLERLE AÇIKLANABİLECEK ARAŞTIRMALAR	26
Duygusal Farklılıklar	26
Bilişsel Beceriler.....	27
İletişim ve İlişki	28
Teknolojiye Yaklaşım	28
İlgi ve Değerler	29
Psikolojik Yapılar	30
SONUÇ	33
KAYNAKÇA	35

GİRİŞ

Bugün ülkemizde *her alanda* kadın-erkek eşitliğini savunan bir görüş hararetle savunulmaktadır. Bu görüşü savunanlar, kadınların siyasal, sosyal, kültürel ve aile hayatında erkekler her ne hakka sahipse kadınların da *aynı hakka* sahip olması gerektiğini belirtiyor. Bu konularda erkeklerle kadınlar arasındaki cinsiyetten kaynaklanan farklılıklara vurgu yapmanın *ayrımcılık* olarak değerlendirilmesi gerektiğinin altını çiziyorlar.

Bu tartışmanın içinde yer alan “hak” “eşitlik” “farklılık” “ayrımcılık” “adalet” gibi anahtar kavramların sağlıklı bir tanımını yapmadan bir sonuca ulaşmak çok mümkün görünmüyor. Kadın hakları savunucularının özellikle “eşitlik” kavramına yükledikleri anlam yeterince etüd edilmiyor. Eşitlik kavramı gerek kültürel ve edebi metinlerde, gerekse ulusal ve uluslar arası hukuk metinlerinde sıklıkla kullanılan bir kavram. Örneğin kadın hakları savunucularının, kadın hareketinin en önemli kazanımlarından biri olarak gördükleri CEDAW (Convention on The Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) ayrımcılığın önlenmesi için “equality” yani “eşitlik” kavramını teklif ediyor ve bütün çözüm önerilerini bu kavram çerçevesinde sunuyor. Bu metinlerde *niçin adalet kavramının değil de eşitlik kavramının kullanıldığı* önemli bir soru işaretidir.

Eşitlik, aynı zamanda Cebir’in¹ bir kavramı olarak, eşitliğin her iki tarafında bulunan öğelerin belirli bir özellik kriter alındığında aralarında hiçbir fark olmadığı anlamına gelmektedir. Örneğin 3 bardak ile 3 defterin sayısal açıdan eşit olduğunu söyleyebilirsiniz. Ama işlevleri, kullanım amaçları, yapıldıkları hammadde vb. gibi özellikler söz konusu olduğunda 3 bardak ve 3 defter arasında eşitlikten değil, farklılıklardan söz etmemiz gerekir.

O zaman “kadın-erkek eşitliği” dediğimizde, kadınların ve erkeklerin bütün özellikleri dikkate alındığında “kadın=erkek” mi demek istiyoruz? Yoksa kadınlar ve erkekler, *bazı yönlerden* birbirleriyle eşittir demek mi istiyoruz? Bu ikisi arasındaki fark yeterince dikkate alınmadan yapılacak açıklamalar pek çok yanlış anlaşılmaya yol açabilecektir.

¹ Eşitlik ve equality hem Türkçede hem de İngilizcede matematikte de aynı anlamda kullanılmaktadır. Matematikte eşitliğin iki tarafında bulunan ifadeler ve bu ifadelerin arasında yapılan işlem sonuçları aynı sayısal değere sahiptirler. Örneğin $3+1=5-1, (4=4)$

Bugün kadın hakları savunucuların “tam bir eşitlik”, “her alanda kadın erkek eşitliği” şeklinde yaptıkları vurgular, kadın ve erkek arasındaki cinsiyetten kaynaklanan farklılıkları yok sayan, kadını ve erkeği matematiksel bir eşitlik içinde alan yaklaşımlar olarak görünmektedir.

Peki, bu yaklaşımın bilimsel bir temeli var mıdır? Diğer bir ifadeyle, kadın-erkek eşitliği söylemi politik bir söylem midir, yoksa bilimsel kanıtlara dayalı bir gerçekliği mi ifade etmektedir?

Her nedense bu tartışma, gerek kültürel-sanatsal metinlerde, gerekse hukuki metinlerde bilimsel bir temelde ele alınmamakta, daha çok sosyo-politik bir perspektifle değerlendirilmektedir.

EŞİTLİK Mİ?

3 adet cam bardak ve 3 adet defter sayısal açıdan birbirlerine eşittir. Defter ve camın diğer özelliklerini düşündüğümüzde bir eşitlikten söz edebilir miyiz?

Bu kitapçıkta bilimsel araştırmaların cinsiyetler arası kimi konularda farklılıklar olup olmadığını test eden sonuçlarına odaklanacağız. Ancak bunu yaparken bilimsel araştırma sonuçlarının da iki ana gruba ayrılması gerektiğini belirtmeliyiz. İlki “toplumsal cinsiyet eşitliğini” savunan görüşlerin kendi kavramsal çerçevelerini kullanarak açıklama yapabildikleri araştırma sonuçlarıdır. Örneğin bugüne kadar yapılan pek çok bilimsel araştırma kadınlarla erkekler arasında “matematik” gibi sayısal alanlarda farklılık olduğunu ortaya koymakta, erkeklerin sözü edilen alanlarda daha başarılı olduğunu ifade etmektedirler. Fakat bu araştırma sonuçları -bir noktaya kadar haklı olarak- TCE savunucuları tarafından cinsiyete yüklenen toplumsal rollerle açıklanabilmektedir. Yani, TCE söylemine göre kızlar ev işleri, aile vb. geleneksel rollere uyumlu olarak yetiştirildikleri için matematikte daha zayıf görünmektedir. Diğer bir açıklama ise zaten toplumda var olan bu önyargı, kızların matematikte daha zayıf performans göstermelerine neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle “*cam tavan sendromu*”² ortaya çıkmaktadır. Kadınlar matematikte daha zayıf oldukları için değil,

² Cam tavan sendromu, pirelerle yapılan bir çalışmaya atfen ortaya atılmıştır. Bu çalışmada pireler bir cam fanusun içine konulmuştur. Fanusun tavanı 30 cm. yüksekliktedir. Fanusun tabanı ısıtılınca pireler zıplamaya başlamış ama her defasında cam tavana vurmuşlardır. Bir müddet sonra pireler 30 cm’den fazla zıplayamamaya başlamışlardır. Üstlerinde cam tavan kaldırıldığında dahi bu pireler en fazla 30 cm zıplayabilmektedirler. “Cam tavan” örneği özellikle kadın yöneticilerin için az olduğunu ortaya koyan araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır.

toplum onları öyle algıladığı, onlar da bu algıyı kabullendikleri için bu sonuç ortaya çıkmaktadır. Kısacası farklılık cinsiyetten kaynaklanmamakta, toplumun kadına yüklediği anlamdan kaynaklanmaktadır.

İkinci grupta yer alan araştırma sonuçları ise doğuştan (biyolojik yapıdan) gelen farklılıkları ya da çevreyle açıklanması pek mümkün olmayan (örneğin kültürler arası farklılıklara rağmen) ortaya koyan araştırma sonuçlarıdır. Bu kitapçıkta ilk olarak bu araştırma bulgularını, ikinci bölümde ise çevresel faktörlerle açıklanabilecek araştırma sonuçlarını aktaracağız.

TCE savunucuları kadın-erkek farklılıklarını ortaya koyan bilimsel araştırmalara niçin sessiz kalmaktadır?

Kadın hareketi ve TCE savunucuları daha çok kadınların ve erkeklerin benzerliklerini/aynılıklarını vurgulayan araştırmalara odaklanmaktadır. Cinsiyetler arası farklılıkları gösteren araştırmalar ise görmezden gelinmektedir. Bu Nasreddin Hoca fıkrasındaki, kazanın doğurduğuna inanan ama öldüğüne inanmayan komşunun durumuna benzemektedir.

Kadın ve erkek arasında cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların da benzerliklerin de ayrımcılığa yol açmadan objektif bir şekilde analiz edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Yüzyıllardır devam eden kadın-erkek farklılıkları/benzerlikleri tartışmasında önyargılardan sıyrılmış, hakkaniyetli bir yaklaşıma ihtiyacımız var. Sosyal bilimlerin bireysel farklılıklara, kültürel farklılıklara bunca vurgu yaptığı bir bilimsel konjonktürde cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların objektif bir şekilde ele alınmaması düşündürücüdür.

Konunun politik, ekonomik ya da kültürel amaçlarla değerlendirilmesi meseleyi daha da karmaşıktır. Kadın ve erkek arasında cinsiyetten kaynaklanan farklılıkların da benzerliklerin de ayrımcılığa yol açmadan objektif bir şekilde analiz edilmesi büyük önem arz etmektedir. Özellikle günümüzde kadın ve aile politikalarına yön veren eşitlik perspektifinin, farklılıkları niçin görmezden geldiği bilimsel veriler ışığında kritize edilmelidir.

Bu çalışmada aktarılan dünyanın değişik yerlerinde yapılmış cinsiyetten kaynaklanan farklılıkları ve bunların sosyal yaşama etki eden yönlerini ele alan araştırma sonuçları meseleyi çift yönlü değerlendirmemizi sağlayacak ve eşitlik sloganının ne kadar gerçeği yansıttığı hakkında bizleri yeniden düşünmeye davet edecektir.

Bu çalışmayı yaparken pek çok konuda kadın-erkek farklılıklarını yansıtan araştırma yapıldığını gözlemledik. Aşağıda kadın erkek farklılıklarının test edildiği bazı araştırma konuları gösterilmektedir:

CİNSİYET FARKLILIKLARIN ARAŞTIRILDIĞI KONULAR
1. Benlik saygısı
2. Akademik benlik kavramı
3. Matematik
4. Geometri ve uzamsal beceriler
5. Kıskançlık
6. Meslek seçimi
7. Yönetici tarzları
8. Psikolojik problemler
9. Duygusal Zeka
10. Özbakım
11. Dil ve iletişim
12. Kendini açma
13. Alışveriş
14. Saldırganlık-rekabet
15. Batıl inanç
16. Dindarlık
17. Beyin büyüklüğü
18. Empati
19. Oyun ve oyuncak
20. Bilgisayar oyunu
21. İlgi, beklenti, yetenek ve zeka
22. Fiziksel özellikler
23. Suçluluk
24. Hormonlar
25. Cinsellik
26. Ders başarısı
27. İntihar
28. Kekemelik
29. Otizm
30. Ses ve koku duyumu

Cinsiyetin bir değişken olarak kullanıldığı araştırma konuları bunlarla sınırlı değildir. Daha pek çok konuda cinsiyete dayalı farklılıklar araştırılmıştır. Bu araştırmaların bazılarında

erkekler lehine, bazılarında da kadınlar lehine sonuçlar alınmıştır. Bazı araştırmalar da ise bir farklılık gözlenmemiştir. Bu araştırma amacı gereği farklılıkları ortaya koyan araştırmalara odaklanmaktadır.

1. BÖLÜM:

FARKLILIKLARIN BİYOLOJİK KAYNAKLI OLDUĞUNA İŞARET EDEN ARAŞTIRMA BULGULARI

"Oysa bize insanlardaki cinsiyet ayrımının ailelerin çocukları kız ya da erkek olarak yetiştirmelerinden kaynaklandığı öğretilmişti. Bugün bunun tamamen doğru olmadığını biliyoruz."
Dr. Brizendine- Harvard Tıp Fakültesi

Cinsiyet, sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların en güçlü değişkenlerinden birisidir. Test ve anketlerin kişisel bilgiler bölümünde yer alan "cinsiyetiniz" sorusu, araştırılan konunun kadın ve erkeğe göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak içindir. Ancak son zamanlarda cinsiyet değişkeninin araştırmalarda yaygın olarak kullanılması "cinsiyet ayrımcılığını" körüklediği için eleştirilmektedir.

Giriş bölümünde de ifade edildiği gibi, bazı farklılıklar çevresel faktörlerden kaynaklanmakta ve bu farklılıkların abartılı yorumları "cinsiyet ayrımcılığına" hizmet edebilmektedir. Bilim çevreleri bu eleştirileri dikkate alarak, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların çevreye ya da kültüre atfedilemeyeceği araştırma sonuçlarının kadın ve erkek arasındaki farkları anlamamıza daha fazla katkı sağlayacağını düşünmüşlerdir. Bunun için çocuğun henüz sosyalleşmediği ve kültürel etkilerin en sınırlı olduğu yenidoğan ve bebekler üzerine araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar sadece beyin taramaları ya da hormonal ölçümler gibi fizyolojik araştırmalarla sınırlı kalmamış aynı zamanda bebeklerin çevresel uyarılara verdikleri "sosyal" tepkiler de araştırılmıştır.

Bugüne kadar çok farklı değişkenlerle kadın-erkek farklılıklarını araştıran sayılamayacak kadar çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların analiz edildiği meta-analiz³ çalışmaları kadınlarla erkeklerin kültürden bağımsız bir biçimde farklılıklar gösterdiğini bulgulamıştır.

Bu bölümde ilk olarak kişilik özelliklerinin biyolojik kaynaklı olabileceğini düşündüren çalışmalara yer verilecek, daha sonra kadın-erkek farklılıklarına ilişkin çeşitli alanlarda yapılmış örnekler aktarılacaktır.

³ Meta-analiz çalışmaları bir konuya ilişkin yapılmış pek araştırma bulgusunu bir araya getirerek, sonuçlarının istatistiksel olarak analiz edildiği bir araştırma biçimidir. Bu tür araştırmalar konuya ilişkin farklı bulguları da içerdiği için "araştırma sonuçlarından çıkan sonucu" görmeyi sağlamaktadır.

§

Uzmanlar arasında, kadın-erkek davranışları arasındaki farklılıkların sosyo-kültürel faktörlerden mi yoksa doğuştan mı geldiği konusu uzun yıllardır tartışma konusu olmuştur. Ancak son yıllarda yapılan beyin temelli araştırmalar bu farklılıkların doğuştan geldiğine dair güçlü kanıtlar sunmaktadır (Brizendine, 2012; Amen, 2010; Pasterski ve ark., 2005; Hines ve ark. 2002). Eşel (2005) de konuya ilişkin yaptığı taramada “*Son yıllarda yapılan nörobilimsel çalışmalar bu farkın iki cins arasındaki beyin farklılıklarından (anatomik, fizyolojik, nörohumoral ve işlevsel) kaynaklandığı düşüncesini desteklemektedir*” vurgusunu yaparak “*Kadın ve erkek beyinlerinin farklı oluşu bilimsel araştırma sonuçlarına göre tartışılmaz bir gerçektir*” demektedir.

Bu bölümde özellikle kadın-erkek davranışı arasında görülen bazı farklılıkların doğuştan geldiğini gösteren araştırma bulgularına yer verilmektedir.

§

Cinsiyete dayalı davranışsal farklılıkların biyolojik kökenli olduğunu gösteren kanıtların gücü giderek artıyor. Özellikle son yıllarda beyin görüntüleme tekniklerinin geliştirilmesiyle birlikte kadın-erkek davranış farklılıklarının yapısal arka planına ışık tutan çalışmalar oldukça çarpıcı sonuçlar ortaya koyuyor. Ruigrok’un (2014) bir ekiple birlikte yürüttüğü araştırmanın sonuçları basında da oldukça ilgi gördü.

Ruigrok ve araştırma ekibi (2014) erkek ve kadın beyninin yapısal farklılıklarına ilişkin kapsamlı bir meta-analiz çalışması yapmışlardır. 1990–2013 yılları arasında yayınlanan 5095 araştırmanın içinden uygun olan 167 araştırmanın tam metnini incelemişlerdir. Araştırmada 18 ila 80 yaş aralığındaki bireylerin verileri çalışmaya dâhil edilmiştir. Nörolojik araştırmaların son yirmi yılına ışık tutan araştırmanın sonuçları kadın-erkek farklılıklarına ilişkin çarpıcı sonuçlar vermiştir. Daha önceki yapılan araştırmalarda erkek beyninin kadın beynine oranla daha büyük olduğu zaten bilinmekteydi. Ama ekip bu araştırmada bölgesel farklılıkları da incelemiştir.

Buna göre erkek beyni kadın beynine oranla;

Toplam Beyinde	% 11
İntrakranial Alanda	% 12
Serebellumda	% 10

Gri Cevherde	% 9
Beyaz Cevherde	% 13
Beyin Omurilik Sıvısında	% 11.5
Beyincikte	% 9

oranında daha büyük bulunmuş.

Araştırmacılar özellikle limbik sistem ve konuşma alanlarındaki hacim farklılıklarına dikkat çekiyor. Beynin duygu merkezi olan limbik sistem kadınlarda daha büyük. Uzmanlar bu yüzden kadınların duygusal sinyallere daha duyarlı olduklarını ve daha kolay bağ kurduklarını belirtiyor. Testesteron hormonunun beyin konuşma bölümünde daha olumsuz etki yaptığı için erkeklerin konuşma konusunda kadınlara göre daha zayıf oldukları belirtilmekte.

Araştırma ekibinden Ruigrok: “*Beyinler arasında cinsiyete göre asimetrik bir bağlantı var. Biz nörobilimciler artık cinsiyete göre bu farklı gelişimi görmezden gelemeyiz*” diyor. Bu farklılıklardan yola çıkarak erkeklerde ve kadınlarda daha yaygın görülen cinsiyete dayalı psikiyatrik hastalıklara sebep olan koşulları araştırmanın önemine vurgu yapıyor.

DOĞUŞTAN GELEN FARKLILIKLARI GÖRMEZDEN GELEMİYİZ

20 yıllık nörolojik araştırmaların ve beyin tarama çalışmalarının ortak sonucu kadınların ve erkeklerin beyin sistemlerinin yapısal olarak farklı olduğunu ortaya koyuyor. Cambridge Üniversitesi Psikiyatri Ana bilim Dalı'ndan Amber Ruigrok: “Cinsiyete bağlı bu farklılıkları görmezden gelemeyiz” diyor.

Prof. Baron Cohen de: “Beyin yapısı çok net olarak cinsiyet farklılıklarını yansıtmaktadır. Doğum öncesi hormonlar ve kromozomlar cinsiyete dayalı farklılıkları etkiliyor” diyor.

Türkiye’de de kadın ve erkeklerin beyin yapılarındaki farklılıklar araştırılmıştır. Tuncer (2001) erkek ve kadınlardaki beyin iki yarısının iletişim ve organizasyonunu sağlayan Corpus Callosum büyüklüğünü araştırmıştır. Tuncer, *bayanlar ile erkekler arasındaki parametreler karşılaştırıldığında erkeklerde rostrum alanı ile posterior corpus callosum alanının daha büyük olduğu belirlendi*, demektedir.

Kadın-erkek farklılıklarının yapısal-biyolojik farklılıklardan kaynaklandığına ilişkin Türk basınında da çeşitli haber, yazı ve araştırmalar yayınlanmıştır. Kadın ve erkek beyninin

farklılıklarına değinen Uzm. Psikolog Arıkan (2011) kadın erkek davranış farklılıklarının biyolojik bir kökeni olduğuna vurgu yapıyor:

“Kadın ve erkeğin beyinlerinin yapısal farklılıklarının, ilişkilerini başlatma, arkadaşlık, flört etme, sevgili olma ve evlilik gibi her türlü ilişki biçimlerini nasıl etkiledikleri bilimsel olarak oldukça kapsamlı bir biçimde ortaya konmuştur. Cinsler arasındaki farklar birbirlerine karşı davranışlarını da belirlediğinden, dikkate alınması gereken bir durumdur. Evrimsel süreçte yaşananlar beyin yapısal gelişimi konusunda cinsiyetler arası farkı belirlemede önemli sonuçlar doğurmuştur ve tüm kültürlerde bu farklar sabit görünmektedir” diyen Uzm. Psikolog Arıkan (2011) kadınların yüz ifadelerini okumakta, tat ve kokuyu algılamakta, alçak sesleri duymada erkeklere göre daha iyi olduklarını belirtiyor.

Arıkan (2011) kadınların limbik sistemlerinin, yani duygusal beyinin daha büyük olduğunu ve bu sebeple daha kolay bağ kurabildiklerini ve yine aynı sebeple depresyona girme olasılıklarının da erkeklere göre daha yüksek olduğunu belirtiyor. Arıkan (2011) yazısında *“Testesteron erkek beyninin nesnelere, eylemlere ve rekabete daha meraklı, yön duygusu, üç boyutlu görme ve matematik konusunda daha iyi olmasını sağlar. Buna ek olarak beyinde seks ile ilgili bölgeyi güçlendirir. Bu bölge erkeklerde kadınlara göre iki kat daha büyüktür. Gerçekten de erkekler cinsellikle daha fazla ilgilidir. Testesteron seviyesi yüksek kadınların libidosunun daha yüksek olduğu da bilinmektedir”* vurgusunu yapıyor.

Esra Tüzün'ün (2012) sorularına cevap veren Doç. Dr. Serdar Dağ ise kadın ve erkek farklılıkların biyolojik temeline vurgu yaptığı röportajında şunları söylüyor: *“Erkek beyni, kadın beynine göre matematikte daha iyi ama bir probleme ya da objeye kadından farklı bakabiliyor. Korku, aşık olma, aşırı acıkma ve arzu etme gibi birçok duygunun merkezi olan limbik sistemdeki hipotalamusun erkeklerde daha büyük olması; onların sekse ve şiddete daha duyarlı olmalarına neden oluyor... Kadın, ana dilini 10 bin kelimedenden fazla kelime kullanarak konuşur. Çoğu erkeğe, dili üç bin kelimeyle sınırlar. Bu nedenle kadın, yabancı dil öğrenmede daha yeteneklidir. Sanatsal ve sosyal olaylarda daha yaratıcıdır ama yön bulmada ve iki araba arasına park etmede, erkek kadar başarılı değildir”*

Erkekler Daha Çok İşe Kadınlar Daha Çok İlişkiye Odaklı: Empati ve Cinsiyet İlişkisi

Yapılan araştırmalar kız bebeklerin duygulara ve duygusal değişikliklere daha duyarlı olduğunu göstermiştir. Yapılan bir araştırma, doğumlarının üzerinden henüz 24 saat

geçmemiş kız bebeklerin, diğer bebeklerin stresten kaynaklanan ağlamalarına ve yüz ifadelerine erkek bebeklere kıyasla daha fazla tepki vermişlerdir. Kızlar daha bir yaşlarındayken bile gerilim belirtilerine tepki vermeye başlıyorlar. Araştırmalar özellikle mutsuz ya da acı çeken insanlara kız bebeklerin daha duyarlı olduğunu gösteriyor (McClure, 2000, akt. Brizendine, 2012)

Uzmanlar kız bebeklerin anneleriyle daha kolay bağlantıya geçtiğini ve onu erkek kardeşine göre daha kolay anladığını belirtiyor. Harvard Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma kız bebeklerin annelerini erkek bebeklerden daha iyi anladığını ortaya koymuştur (Weinberg, 1999).

Kız çocuklar arkadaşlarıyla daha yakın duygusal bağlar kurmaktadır. Araştırmalar hemen her kültürde iki ila sekiz yaşındaki kız çocuklarında bu gerçeğin aynı olduğunu belirtiyor (Maccoby ve Jacklin, 1987, akt. Brizendine, 2012).

Bebekler üzerine yapılan araştırmalar kızların iletişim ve ilişki odaklı olduğunu gösteriyor. Doğumdan sonraki ilk üç ayda kız bebeklerin göz teması kurma ve gözle iletişim yeteneğinin %400 oranında arttığı belirtiliyor. Bu süre içerisinde erkek bebeklerde bir gelişme gözlenmiyor (Leeb ve Rejskind, 2004). Araştırmalar ilişki odaklılığın önemli bir göstergesi olan göz kontağının dışında kızların sözel iletişimi de daha fazla kullandığını gösteriyor.

Kızlar için “uyum ve ahenk”in önemli olduğu görülüyor. Kız çocuklar çok daha küçük yaşlardan itibaren barışçıl ilişkilerden hoşlanıyorlar, çatışmalardan kaçınıyorlar. Uzmanlar bunu östrojen hormonuyla ilişkili olduğunu belirtiyor. Onlara göre kızlar sosyal bağlar kurma, sevecenlik ve iletişim isteği içinde olma duygusuyla dünyaya geliyor (Brizendine, 2012).

Kadın ve erkeklerin duyu organlarına ilişkin yapılan çalışmalarda da anlamlı sonuçlar ortaya koyulmuştur. New York City Üniversitesi'nden Abramow'un yaptığı bir araştırma kadınların düşük sesleri daha iyi duyduklarını ortaya koymuştur. Ayrıca kadınların dokunma duyusunun da erkeklere oranla 10 kat daha duyarlı olduğu ifade edilmektedir (Amen, 2010).

Kadınlar düşük ses tonlarını erkeklere oranla daha iyi duymaktadır. Bu farklılık, özellikle yeni bebek sahibi olan kadınların, bebeklerinin çok düşük seslerine bile nasıl hemen uyanabildikleri konusunda bir fikir veriyor.

Geçtiğimiz günlerde Independent gazetesinin ilk sayfasına taşıdığı bir araştırma sonucu BBC Türkçe servisinin “Bilim-Teknoloji” sayfası tarafından “*Kadın ve erkekler arasındaki farkların ilk defa, sahip oldukları ‘değişik beyin yapıları ve beyindeki sinir bağlantılarıyla’ açıklanabileceğini ortaya koydu*” spotuyla duyuruldu. Haberde şu ayrıntılara yer verildi: *Yaşları 8 ila 22 arasında değişen, 521’i kadın, 428’i erkek toplam 949 kişi üzerinde yapılan araştırma, daha önce ‘psikolojik deneylerle’ açıklanabilen kadın ve erkekler arasındaki zihinsel farkların ilk defa fiziksel özelliklerdeki değişikliklerle açıklanabilmesini sağlıyor.*

Independent gazetesinin görüşlerine yer verdiği Philadelphia’daki Pennsylvania Üniversitesi Psikoloji Profesörü Ragini Verma, “Bu haritalar bize, insan beynindeki kesin ve tamamlayıcı mimari farkları gösteriyor bu da erkeklerin ve kadınların neden bazı alanlarda birbirlerinden daha üstün olduklarını anlamak için sinirlere dayalı bir temel sunuyor” yorumunu yapıyor.

Haberin devamında şu vurgulara yer veriliyor: *Erkeklerin ‘harita okumak gibi motor becerileri’ ve konumlandırma ile bağlantılı yeteneklerinin kadınlardan daha gelişmiş olduğunu belirten gazete, kadınların da ‘bir kelime veya birinin yüzünü hatırlamak’, empati yeteneğinin ölçüldüğü sosyal idrak testleri ve ‘duygusal zeka’ testlerinde erkeklerden daha iyi olduğunu yazıyor.*

ABD Ulusal Bilimler Akademisi’nde yayımlanan araştırmanın yazarlarından Pennsylvania Üniversitesi’nden Rubin Gur, detaylı beyin haritalarının, kadın ve erkeklerin düşünce yapısındaki farkları anlamının yanı sıra, ‘çoğunlukla cinsiyet bağlantılı ruh ve sinir hastalıklarının da nedenlerinin anlaşılmasına’ yardımcı olacağını söyledi.

Son yıllarda biriken kanıtlar sadece bu araştırmalarla sınırlı değil. Cinsiyete bağlı bazı davranış farklılıklarının biyolojik kökenli olduğunu savunan bilim insanları sosyal davranışların farklılıklarının tamamen çevreye atfedilmesi konusunda aceleci olunmaması gerektiğini belirtiyorlar. Örneğin, Moir ve Cessel (2002, akt. Ersoy, 2009) beynin cinsiyete göre geliştiğini, cinsler arasındaki farklı tutum ve davranışların hormonal etkilere bağlı olduğunu belirtmektedir. Yine Paglia da (2004, akt. Ersoy, 2009) cinsiyetler arasındaki farklı davranış özelliklerinin doğuştan gelen yapısal özelliklerle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır.

FARK SADECE BİYOLOLOJİK DEĞİL

Bilimsel araştırmalar (Moir ve Cessel, 2002; Paglia, 2004) kadın ve erkekler arasında görülen tutum ve davranış farklılıklarının arkasında doğuştan gelen yapısal özelliklerin etkisinin bulunduğunu göstermektedir.

Brizendine (2012) kadınların erkeklere oranla duygusal içerikli durumlara daha hassas tepkiler verdiğini ortaya koyan pek çok araştırma aktarmaktadır. Stanford Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada erkek ve kadın gönüllülere duygusal içerikli resimler gösterilmiş ve bu arada beyin taramaları yapılmıştır. Araştırma sonucunda bu resimlere bakarken kadınların beyinlerinde 9 farklı bölge aktif olurken, erkeklerin beyininde 2 bölge aktif hale gelmişti. Uzmanlar kadınların duygusal olayları daha canlı hatırladıklarını ve hafızalarında daha uzun süre tuttuklarını belirtmektedir. Yine duygusal olayların merkezi olarak bilinen amigdalaya ilişkin de araştırmalar yapılmıştır. Özellikle erkeklerin niçin daha saldırgan ve öfkeli davranışlar gösterdiğini açıklayan araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalara göre erkeklerin amigdalasında öfkeye verilen tepkiyi yönlendiren ve güçlendiren pek çok testesteron reseptörünün bulunduğu belirtilmiştir. Bu sebeple testesteron seviyesi yüksek olan erkeklerin daha kolay öfkelenedikleri ve ani öfke patlamalarını daha sık yaşadıkları belirtilmektedir. Yine testesteron almaya başlayan kadınlarda da öfke tepkilerinin hızlandığını gösteren çalışmalar yapılmıştır. Erkeklerin yaşlandıkça testesteron seviyelerinin düşmesi, yaşlandıkça daha az öfkelenmelerine yol açmaktadır.

İletişim ve ilişkinin önemli öğelerinden biri olan dilin cinsiyetle ilişkisi de çeşitli yönlerden araştırılmıştır. Dil öğrenmede ve sözel iletişimi kullanmada kadınların erkeklerden daha iyi olduğunu gösteren çeşitli araştırmalar yayınlanmıştır. Türkiye'de konuya ilişkin çok sayıda araştırma yapılmıştır.

Üster (2008) dil öğrenimi ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi beyin temelli olarak araştırmıştır. Dil öğrenmeyi etkileyen hormonal farklılıkları ortaya koymayı amaçlayan çalışmada, erkek ve kadınlar arasında sözcük öğrenme ve pekiştirme stratejilerinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Üster çalışmanın bulgularına ilişkin şunları yazmıştır: *“Çalışmanın sonunda, kız öğrencilerin sözcük öğrenme ve pekiştirme stratejilerini erkek öğrencilerden daha sık kullandıkları ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin, karar verme stratejilerini, sosyal ve zihinsel stratejileri daha çok kullandıkları ortaya çıkmış, buna karşılık, erkek katılımcıların da ezberleme stratejilerini daha sık kullandıkları görülmüştür”* (Üster, 2008)

Kızların Bebek Erkeklerin Kamyonla Oynamasının Sebebi Hormonal Olabilir mi?

Pasterski ve arkadaşlarının (2005) yaptığı araştırma oyun ve oyuncak tercihi gibi bilim çevrelerince daha çok kültürel faktörlerle açıklanan davranışların bile hormonal bir kökeni olabileceğini gösteriyor. Pasterski ve arkadaşları CAH (congenital adrenal hyperplasia) olarak bilinen genetik bir bozukluğa sahip kız çocukları üzerinde çalışmışlardır. Bu bozukluk erkeklik hormonu olarak bilinen testesteron hormonunun doğum öncesinde aşırı salgılanmasından dolayı cinsel organlarda ve davranışlarda erkeksileşmeye yol açmaktadır. Araştırmada bu bozukluğa sahip olan kızların daha fazla vurdulu-kırdılı oyunlar oynadığı, normal kızlara göre oyuncak bebeklerle daha az oynadığı, araba ve silah gibi oyuncaklarla daha fazla oynadıkları bulunmuştur.

Uzmanlar bu noktada “CAH’lı kızlar çevreleri tarafından erkek gibi davranmaya yönelttikleri için böyle davranıyor olamazlar mı?” sorusunu yöneltmektedirler. Araştırmalar bunun tam tersinin olduğunu gösteriyor. CAH’lı kızlar aileleri tarafından tipik kız davranışları göstermeye normal kızlara oranla daha fazla teşvik ediliyorlar (Pasterski ve ark., 2005).

Hines ve arkadaşlarının yaptığı araştırma (2002) kız ve erkeklerdeki oyun ve oyuncak tercihindeki bu farklılaşmanın sosyal faktörlerle açıklamayı zorlaştıran bir başka kanıt oluşturuyor. Hines ve arkadaşları yaptıkları araştırmada bebeğin doğmadan önce içinde bulunduğu amniyotik sıvıdaki testesteron oranını ölçmüşlerdir. Normal gelişen fetüsün amniyotik sıvısında testesteron oranı fazla olan bebeklerin daha sonraki yıllarda daha erkeksi oyunlar oynadıkları belirtilmiştir. Bu çocuklar görünüş olarak kız çocuklarına benzedikleri ve testesteron düzeyi de bilinmediği için bu durumu çevresel faktörlerle açıklamak mümkün görünmemektedir.

ERKEKLER KAMYONU, KIZLAR BEBEĞİ TERCİH EDİYOR

Yapılan araştırmalar farklı kültürlerde kız ve erkek bebeklerin oyuncak tercihlerinin cinsiyete göre farklılaştığını gösteriyor.

Alexander ve Hines (2002) aynı araştırmayı maymunlar üzerinde de yapmışlardır. Afrika’da yaşayan yeşil maymun yavrularıyla yapılan araştırma da insanlarla yapılan araştırma sonuçlarına benzer sonuçlar vermiştir. Erkek maymunlar dişi maymunlarla karşılaştırıldığında

erkek çocuklarının oynadığı (kamyon, silah gibi) oyuncakları daha fazla tercih etmişlerdir. Hines ve Alexander (2008) benzer araştırmayı yıllar sonra yeniden yapmışlar ve aynı sonuçları almışlardır. Araştırmacılar bu sonucu, oyuncak tercihlerinin doğumdan önce belirlendiğini ve hormonlarla ilişkisi olduğuna bir kanıt olarak yorumlamışlardır.

Moleküler Genetik uzmanı Bahri Karaçay (2013) da Bilim Teknik Dergisi'nin Şubat 2013 sayısında "Uzun bir süredir yeni doğan bebekler arasında cinsiyet açısından davranış farklılıkları olduğu konusunda ipuçları vardı" diyerek Alexander ve Hines'in (2002) araştırmasına atıf yapıyor.

Primatlarla yapılan bir diğer araştırmada uzmanlar bebeklik dönemindeki dişi primatlarda östrojen akımını engellediler. Östrojen miktarın azalan bu dişi primatlar normal dişilerin ilgi gösterdikleri alanlara ilgi göstermemeye başladılar. Ayrıca primat fetüslerine testesteron enjekte edildiğinde bu primatların daha saldırgan davranışlar göstermeye başladıklarını buldular.

Yapılan başka çalışmalar da erkeklik hormonu düzeyi artırılınca dişilerin daha kavgacı ve saldırgan davranışlar gösterdiği vurgulanmıştır. Erkek hayvanlar ise kısırlaştırıldığında dişi çiftleşme pozisyonuna uygun yapısal değişiklikler gözlenmiştir (Dökmen, 2010).

Connellan ve arkadaşlarının 2000 yılında *İnfant Behavior & Devalopment* dergisinde yayınlanan araştırmaları, cinsiyetler arasındaki sosyal davranış farklılıklarının doğuştan getirilmiş olabileceğini ortaya koyuyor. Doğumlarının üzerinden henüz 24 saat geçmiş 102 (58 kız, 44 erkek) bebek üzerinde çalışan araştırma ekibi, yeni doğmuş bebeklerin henüz sosyo-kültürel faktörlerden etkilenmediklerini belirterek, sonuçların biyolojik faktörlerle açıklanabileceğini söylemektedirler. Çalışmada bebeklerin sosyal bir objeye ve mekanik/fiziksel bir objeye bakış süreleri ve ilgileri ölçülmüştür. Araştırmanın sonuçları, erkek bebeklerin mekanik/fiziksel objelere daha fazla ilgi gösterirken, kız bebeklerin sosyal objelere daha fazla ilgi gösterdiğini ortaya koymuştur.

1 GÜNLÜK BEBEKLERİN SOSYAL DAVRANIŞLARINDA CİNSİYET FARKI

Yeni doğmuş bebeklerin sosyal davranışları arasında cinsiyet farkının olması bu farkın çevresel değil, doğuştan gelen özelliklerden kaynaklandığını düşündürüyor

Uzmanlar okul öncesi çocukların ve bebeklerin oyuncak tercihlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına önem vermişlerdir. Özellikle bebekler arasında görülebilecek cinsiyet temelli bir farklılaşmanın biyolojik kaynaklı açıklamalara kanıt sağlayacağı düşünülmüştür. Bu konuda farklı ülkelerde pek çok araştırma yapılmış ve kızlarla oğlanların oyuncak tercihlerinin farklılaştığı bulunmuştur. Örneğin Roopnarine (1986) 10, 14 ve 18 aylık bebekler üzerinde yaptığı bir araştırmada kız bebeklerin oyuncak bebekleri erkeklere göre daha fazla tercih ettiklerini bulmuştur. Caldera, Houston ve O'Brien'in (1989) 18-23 aylık bebekler üzerinde gerçekleştirdiği bir araştırmada da bebeklerin kendi cinsiyetine uygun oyuncakları tercih ettiği, karşın cinsin oyuncaklarıyla oynamayı reddettikleri ortaya konulmuştur.

Kadın-erkek eşitliğinin en iyi uygulandığı ülkelerin başında gelen İsveç'te de benzeri araştırmalar yapılmış ve aynı sonucu vermiştir. Nelson'un (2005) 3-5 yaş arasındaki çocuklarla yaptığı araştırmada çocukların kendi cinsiyetine uygun oyuncaklar seçtiği bulunmuştur.

Kadın-erkek eşitliğinin en iyi şekilde uygulandığı İsveç'te yapılan bir araştırmada da, İsveçli çocuklar kendi cinsiyetine uygun oyuncaklarla oynamayı tercih etmişlerdir.

Çiftçi (2011) 60-72 ay arasındaki çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada çocukların oyuncak tercihini araştırmıştır. Araştırma sonucunda kızlarla erkeklerin oyuncak tercihlerinin ve oyun etkinliklerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Erkekler güç, hız ve dayanıklılık gerektiren oyunları tercih ederken, kızlar bakım vermeyi, ebeveyn rolünde olmayı ve grup içi etkileşimleri gerektiren etkinlikleri tercih etmişlerdir. Erkek çocuklar daha büyük gruplarla geniş alanlarda yapılan etkinlikleri tercih ederken, kız çocuklar daha küçük gruplarla dar alanlarda oynanabilen oyunları tercih etmişlerdir.

Duman ve Temel (2011) Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde anaokuluna devam eden çocukların oyun ve oyuncak tercihlerini farklı değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, cinsiyete bağlı olarak oyun alanı kullanımı, oyuncak tercihleri, oyun türleri, oyun dışı davranışları ve oyun davranış özellikleri arasında farklılıklar olduğu gösterilmiştir.

Bebeklerin ve çocukların oyuncak tercihlerinin cinsiyete göre farklılaştığına ilişkin araştırmalar bunlarla sınırlı değildir. Bu konuda pek çok araştırmada ortaya konulmuştur (Bağçeli, 2008; Gökkaya, 1994; Atik, 1986)

Parmak İzindeki Cinsiyet

Parmak izi bir suçlunun kimliğini belirlemede kriminal bilimi tarafından güvenle kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle parmak izi kişisel kimliğin bir göstergesidir. Uzmanlar parmak izinden sadece kişisel kimliği değil, cinsiyet kimliğini de belirlemenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Bu bulgu, cinsiyete dayalı farklılıkların doğuştan geldiğini anlatır gibidir.

Parmak izlerinin cinsiyetle ilişkisinin araştırıldığı ilginç bir çalışmayı Ceyhan (2012) yürütmüştür. Araştırmada cinsiyetleri bilinmeyen bir grup kişinin parmak izi kesitleri alınmış ve sadece parmak izlerine bakarak cinsiyetleri başarılı bir şekilde tahmin edilebilmiştir. Bu çalışmada yapay sinir ağları tabanlı kişinin parmak izinden cinsiyetini tanıyan otomatik bir sistem geliştirilmiştir. Parmak izinin kişinin kimliğini yansıttığı düşünülürse, bu çalışma cinsiyetin kişinin kimliğinin bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

PARMAK İZİNİN DE CİNSİYETİ VAR

Parmak izlerine bakılarak bir kişinin kadın mı erkek mi olduğunu başarılı bir şekilde tahmin edilebilmektedir. Uzmanlar parmak izinden bireyin cinsiyetini tanıyan otomatik sistemler geliştirmiştir.

Hastalığın Cinsiyeti

Cinsiyet farkının belirgin olduğu pek çok hastalık çeşidi bulunmaktadır. Ancak bunlar arasında psikolojik kaynaklı hastalıklar cinsiyet farkının algı, tutum ve davranışı etkilediğini de düşündürmesi bakımından önemlidir.

Araştırmalar pek çok fiziksel ve psikolojik hastalıkta cinsiyet farklılığına işaret etmiştir. Kalp yetmezliği, hipertansiyon, iskemik kalp hastalığı gibi fizyolojik temelli (Yılmaz, 2012); depresyon, panik atak, dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi psikolojik temelli hastalıklarda (DSM IV, 2007) cinsiyetler arası önemli farklar bildirilmiştir.

Psikoloji literatüründe kaygı bozukluklarının ve duygu durum bozukluklarının kadınlar arasında daha fazla görüldüğü bildirilmektedir. Örneğin depresyonun kadınlar arasında erkeklere göre 2 kat; panik bozukluğun erkeklere oranla 2-3 kat daha fazla görüldüğü bildirilmektedir (DSM IV, 2007). Alzheimer ve Mizaç Bozuklukları da kadınlar arasında daha fazla görülmektedir (Güvenç ve ark., 2004). Üstelik bu oranlar farklı kültürlerde de aynı bulunmaktadır. Yani kadın olmak bu sorunlar için bir risk grubunda olmak anlamına gelmektedir.

Mental Retardasyon, Sözel Anlatım Bozukluğu, Okuma Bozukluğu, Fonolojik Bozukluk, Kekemelik, Otizm (erkeklerde kızlara göre 4-5 kat daha fazla görülür), Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (erkek-kız oranı 2:1 ila 9:1 arasında değişmektedir), Davranım Bozukluğu, Karşıt Olma-Karşı Gelme Bozukluğu, Tourette Bozukluğu, Madde Kullanımına Bağlı Bozukluklar (Örneğin alkol bağımlılığı erkeklerde 5 kat daha fazladır) gibi problemler erkeklerde daha fazla görülmektedir (DSM, IV, 2007).

Cinsiyetler arasındaki farkın çok açık olduğu bazı sorunların hormonal ve yapısal kaynaklarına ilişkin araştırmalar yapılmıştır.

Güvenç ve Arkadaşları (2004) Şizofreni ve cinsiyet değişkeninin araştırıldığı literatürü taramış ve elde edilen bulgulardan kadınların daha geç yaşta hastalandığı, hastane başvurularının daha ileri yaşta gerçekleştiği, premorbid işlevselliklerinin yüksek olduğu, ağırlıklı olarak pozitif belirtiler sergiledikleri, tedaviye daha düşük ilaç dozlarında yanıt verdikleri ve daha az hastaneye yatıp, daha kısa süre kaldıkları, beyin görüntülemelerinde daha az morfolojik değişikliklere rastlandığı ve sonlanımlarının daha iyi olduğu saptanmıştır.

Güvenç ve arkadaşları (2004) yapılan araştırmalarda östrojen hormonunun psikotik hastalıklara karşı koruyucu bir rolü olduğunu belirtmektedirler. Hatta araştırmacılar östrojen hormonunun antipsikotik olarak veya tedaviye yardımcı ajan olarak kullanıma girmesinin mümkün olabileceğini belirtmektedirler.

Jacquemont ve arkadaşlarının (2014) otizmin niçin erkeklerde daha fazla görüldüğüne ilişkin yaptıkları yeni bir araştırmada kız çocuklarının beyinin erkek çocuklara oranla daha dirençli olduğunu ifade ediyor. Araştırma ekibinden Eichler bu sonucun, kızlarda X kromozomunun iki tane olmasıyla açıklanabileceğini belirtiyor.

Fiziksel Farklılıklar

Erkeler ve kızların arasındaki fiziksel farklılıklar üzerinde de çok sayıda araştırma yapılmıştır. Erkeklerin güç ve fiziksel aktiviteye dayalı üstünlüğü pek çok araştırmayla ortaya koyulmuştur. Bu konuda yapılmış iki çalışmaya işaret etmek yeterli olacaktır.

Araştırmalar kilo ve boy gibi en belirgin iki özelliğin doğumda cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bakmıştır. Bulgular, erkeklerin doğumda kızlara oranla hem kilo hem de boy açısından istatistiksel açıdan anlamlı derecede fazla olduğunu ortaya koymuştur (Kavak, 1994)

Taşkınöz (2011) 9-10 ve 11 yaşlarındaki 244 kız ve erkek öğrencinin fiziksel aktivite düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda erkek çocukların Maks VO₂, el kavrama kuvveti ve anaerobik güç performanslarının kız öğrencilerden daha yüksek, esneklik ve vücut yağ oranının da kızlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmalar Neyi Gösteriyor?

Bugüne kadar yapılmış pek çok araştırma çok farklı kültürlerde kadınlar ve erkekler arasında benzer farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Bu farklılıkların bazıları çevresel faktörlerle açıklanabilirken, bazılarını kültürel ve çevresel faktörlerle açıklamak daha zor görünmektedir. Bunun sebebi açıktır: Çünkü erkek ve kadınların bazı biyolojik özellikleri farklıdır. Bunun da algı, tutum, duygu, davranış gibi psikolojik ve sosyal özellikleri etkilemesi doğaldır. Günümüzde gerçekte bu farklılıkları yok sayan bir bilim insanı bulunmamaktadır. Tartışma daha çok bu farklılıklara dayanarak kadınlara karşı ayrımcılık yapıp yapılmadığı hakkındadır.

Bebel (1996, akt. Kadılar, 2011) biyolojik kaynaklı farklılıklara odaklanan araştırmalara eleştiri getirirken aynı kaygıyı taşımaktadır: *“Kadının erkekle eşitliğinin karşıtları temel koz olarak, kadının erkekten daha küçük bir beyine sahip olmasını kullanıyorlar, (onlara göre) kadın başka özelliklerde de erkeğin gerisindedir, böylece kadının sürekli madunluğu (inferiorite) kanıtlanmış oluyordu. Kesin olan erkekle kadının farklı cinsten iki insan oldukları, her birinin cinsel amacına uygun özel organlara sahip olduğu ve her cinsin doğa amacına ulaşmak için gerçekleştirmek zorunda olduğu görevler temelinde, fizyolojik ve psikolojik durumlarında bir dizi farklılığın bulunduğu durumdur. Bunlar kimsenin reddedemeyeceği ve reddetmeyeceği olgulardır, ama bunlar erkekle kadının sosyal ya da siyasal hak eşitliğinde farklılığı gerektirmez.”*

Ne var ki, bütün bu farklılıkları ve bu farklılıkların etkilediği kişilik özelliklerini dikkate almayan ve “kadın erkekle her açıdan eşittir” gibi bir söyleme dayanan yaklaşımların kadının da erkeğin de anlaşılmasını zorlaştıracağı açıktır. Sözü edilen farklılıkların ayrımcılık için bir gerekçe olarak kullanılması, istismar edilmesi mümkündür. Ancak bu bir bakış açısı meselesidir. Bu araştırma sonuçları daha çok, bu farklılıkların dikkate alındığı ama ayrımcılığa yol açmayan, adil ve iş bölümüne dayalı bir perspektifi güçlendirecek kanıtlar sunmaktadır. Daha önceki çalışmalarımızda da sıklıkla vurguladığımız gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları cinsiyetler arası bu farklılıkları, sırf kendi söylemiyle uyumlu görmediği için görmezden gelmesi rasyonel bir tutum değildir. Gerçeklerle savaşmanın, gerçeklere de topluma da zarar vereceği unutulmamalıdır.

Erkek ve kadın beyni konusunda çok ses getiren iki kitabın yazarı olan bayan nöro –psikiyatr Dr. Brizendine'nin (2012) şu sözleri oldukça çarpıcıdır: ***“Özgür irade ve politik olarak doğru davranmak adına biyolojinin beyin üzerindeki etkisini görmezden gelmeyi deniyoruz, kendi doğamızla savaşıyoruz”***

Dr. Brizendine: “Özgür irade ve politik olarak doğru davranmak adına biyolojinin beyin üzerindeki etkisini görmezden gelmeyi deniyoruz, kendi doğamızla savaşıyoruz”

Kadın-erkek konusunun fazlaca politikleştirilmiş olması kadını da, erkeği de doğru bir şekilde anlamamızı zorlaştırıyor. Kadın ve erkeğin farklılıklarını dikkate alan ama bu farklılıkları istismar etmeyen “cinsiyetler arası adalet” dayalı yeni bir perspektifin mümkün olduğunu daha güçlü bir şekilde vurgulamaya her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğunu belirtmeliyiz.

2. BÖLÜM

ÇEVRESEL/KÜLTÜREL FAKTÖRLERLE AÇIKLANABİLECEK ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kadın-erkek farklılıklarını ortaya koyan farklı araştırma sonuçları aktarılmaktadır. Bu farklılıklardan bazılarının cinsiyet kaynaklı olması akla yatkın olmakla birlikte, kültürel etkilerin de olduğunu hesaba katmak gerekmektedir. Dolayısıyla kültürel-çevresel etkilerle açıklamaya kapı aralayan araştırma sonuçları bu bölümde aktarılmaktadır.

§

Duygusal Farklılıklar

Kadınların erkeklere oranla daha merhametli olduğunu gösteren araştırma bulguları yayınlanmıştır. Bağışlama ve affetme duygularının aile sorunlarının çözümünde ve ailenin devamlılığında oynadığı önemli rol bilinmektedir. Miller ve arkadaşları bağışlamanın araştırıldığı pek çok araştırma sonucunu istatistiksel olarak analiz etmişlerdir. 70 araştırmayı kapsayan bu meta analiz çalışmasında kadınların erkeklere oranla daha bağışlayıcı olduğu bulunmuştur (Miler, Worthington, McDaniel, 2008). Beutel ve Marini'ye (1995) göre de kibarlık, acıma, sorumluluk ve adanmak kadınlarda daha çok gelişmiştir.

Beutel ve Marini'nin yaptığı araştırma, kadınların kibarlık, acıma, sorumluluk ve adanma duygularının daha gelişmiş olduğunu ortaya koymuştur.

Kadınların mistik ve astrolojik olaylara, açıklamalara daha çok ilgi duydukları kanısını test eden araştırmalar yapılmıştır. Arslan'ın (2004) yaptığı bir araştırmada kadınların batıl inanç düzeyleri erkeklere oranla daha fazla çıkmıştır.

Kadınların ve erkeklerin farklılaştığı konulardan birisi de kıskançlık konusudur. Araştırmalara göre kadınlar erkeklere oranla daha fazla duygusal kıskançlık, erkekler ise kadınlara oranla daha fazla cinsel kıskançlık yaşamaktadır (Wiederman ve Lamar 1998, Pines ve Friedman 1998). Demirtaş ve Sönmez (2006) de kıskançlık duygusunun farklı değişkenlerle ilişkisini

araştırdıkları çalışmalarında, kadınların erkeklerden daha güçlü tepkiler verdiklerini, yine kadınların erkeklere göre daha yapıcı tepkiler verdiklerini belirtiyorlar.

Yalnızlık, utanma ve suçluluk duygularına ilişkin de farklı araştırmalar yapılmıştır. Tangney ve Dearing (2002) tüm yaş gruplarında kızların utanç ve suçluluk duygularını erkeklere oranla daha fazla yaşadıklarını belirtmektedirler. Aynı şekilde kızlar yalnızlık duygusunu erkeklere göre daha fazla hissetmektedirler (Burger, 2006)

Bilişsel Beceriler

Görsel-uzamsal/geometrik beceriler cinsiyet farklılığın pek çok araştırmayla ortaya konulduğu değişkenlerden birisidir. Pek çok araştırma sonucunu bir araya getiren iki farklı meta analiz çalışması görsel uzamsal becerilerde erkeklerin kadınlara oranla daha üstün olduğunu ortaya koymuştur (Linn & Peterson, 1985; Druva-Roush & Wa, 1989; Akt. Ayatola ve Adedeji,2009).

Öğrenme stratejileri arasında da cinsiyete ilişkin farklılıklar bulunmuştur. Sosyal bilgiler dersinde öğrenme stratejileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla öğrenme stratejisi kullanmaktadır (Özkal ve Çetingöz, 2006). Ellez (2004) de etkili öğrenme, strateji kullanımı, matematik başarısı, güdü ve cinsiyet arasındaki ilişkileri ele aldığı araştırmasında, matematik ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaları aktarmakta ve *araştırma bulguları erkeklerin kızlara göre daha başarılı olduğu noktasında birleşmektedir*, demektedir.

OECD ülkeleri arasında her dört yılda bir yapılan PISA sınavı ülkelerin akademik başarı performansları sebebiyle önemsenmektedir. Gazete ve televizyonlar da sınavın sonuçlarına ilgi göstermektedir. 2009 yılında yapılan PISA sınavının başarı puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği bir araştırmada puanlar “t testi” ile analiz edilmiş ve analiz sonuçlarına göre kızların okuma ve fen başarı puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu, matematik başarı puanlarının ise daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Gürsakal, 2012). Kızların mantıksal düşünme yeteneğinin erkeklere oranla daha yüksek bulunduğu araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Kılıç ve Sağlam, 2009). Yine, Ünsal (2009), yaptığı araştırmada kızlar ve erkeklerin orantısal akıl yürütme becerilerinin farklı olduğunu bulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, kızlar nitel ve nicel orantısal akıl yürütme becerilerinde erkeklere göre daha başarılıdırlar.

Dil gelişimi cinsiyet değişkeni ekseninde pek çok kez incelenmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar kızların gerek dil öğrenme, gerekse sözel iletişim konularında daha iyi olduğu yönünde bulgular aktarmıştır. Konuya ilişkin Brody ve Hall'in yaptığı araştırma (1993, Akt. Tuğrul, 1999) kızların dil yetisinin erkeklerden daha hızlı geliştiğini ortaya koymuş ve araştırmacılar bunun kızların duygularını açıklamak ve başkalarının duygularını anlamakta daha gelişmiş olmalarıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Aslan'ın (2009) yaptığı araştırmada ise cinsiyet ve dil öğrenme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kızlar İngilizce öğrenmede erkeklere oranla daha başarılı bulunmuştur. Ayrıca kızların erkeklere oranla dil öğrenirken daha fazla strateji kullandıkları da ortaya konulmuştur.

İletişim ve İlişki

Kadınların dertlerini, sorunlarını daha kolay ve daha çok kişiyle paylaştıklarına ilişkin yaygın bir kanı söz konusudur. Bu konu kendini açma, kendini ifade etme özelliğiyle ilişkilidir. Yapılan bir araştırmada kadınların kendini açma/kendini ifade etme davranışı erkeklere oranla daha yüksek çıkmıştır (Selçuk, 1989).

Erkelerin sosyal ilişkilerde ve sosyal olaylarda liderlik etme özelliğinin daha güçlü olduğu kanaati yaygındır. Ancak bunun yetiştirme ve kültürel faktörlerle ilişkili olduğuyla ilgili eleştiriler yapılmaktadır. Eagly ve Karau'nun (1991) yaptığı araştırma sözü edilen yaygın kanı destekler niteliktedir. Bu çalışmada erkeklerin liderliği ele alma ve liderlik davranışı göstermede kadınlardan daha etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca erkek ve kadın yöneticiler arasında yönetme biçimleri arasında da farklar bulunmuştur (Helgesen, 1990, akt. Soyşekerci).

Bowlby'nin geliştirdiği bebeklerde bağlanma kuramı pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bağlanma kuramı daha sonraları genişletilmiş ve yetişkin bağlanma davranışları da araştırılmıştır. Bağlanma kuramına göre farklı bağlanma tarzları bulunmaktadır. Akbağ ve İmamoğlu (2010) yetişkin ilişkilerinde bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonuçları, kızların (korkulu bağlanma stili) ve erkeklerin (saplantılı bağlanma stili) bağlanma stillerinin farklı olduğunu ortaya koymuştur.

Teknolojiye Yaklaşım

Cinsiyet farklılıklarının test edildiği bir diğer alan ise bilgisayar kullanımı ve bilgisayar oyunlarıdır. Yapılan araştırmalara göre, erkekler kadınlara oranla daha fazla bilgisayar oyunu

oynamaktadır ve erkekler serüven-aksiyon, dövüş oyunlarını tercih ederken kadınlar keşif ve platform oyunlarını tercih etmektedirler (Durdu, Hotamaroğlu ve Çağıltay, 2004).

Yine bir başka araştırmada erkeklerin bilgisayar özyeterlilik algısının kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çelik ve Çevik, 2010).

Topçu (2009) bilgisayar tutumuyla cinsiyet arasındaki ilişkiyi araştıran bir metaanaliz çalışması yapmıştır. Konuya ilişkin 47 araştırmanın sonuçlarının analiz edildiği çalışmada, erkeklerin kadınlara göre daha olumlu bilgisayar tutumuna sahip oldukları bulunmuştur.

İlgi ve Değerler

Bazı araştırmalar erkek ve kadınların önemsedikleri değerler arasında da farklılıklar olduğunu belirtmişlerdir. Allport ve Vernon yaptıkları araştırmalarda erkeklerin teorik, ekonomik ve politik değerlere, kadınların ise estetik, dini ve sosyal değerlere daha fazla önem verdiklerini tespit etmişlerdir (akt. Ünal, 1981)

Ünal (1991) erkek ve kadınlara ilişkin farklılaşan kişilik özelliklerini çeşitli araştırma bulgularına dayanarak aktarmıştır. Ünal (1991) araştırmalardan ortaya çıkan farklılıkları bazı kriterlere göre şu şekilde tasnif etmektedir:

İlgiler: Mekanik, ikna ve hesap işlerine dönük işlere erkekler kadınlara oranla daha fazla ilgi göstermektedirler. Kadınlar arasında ise büro, sanatsal ve sosyal hizmet alanlarına ilgi daha yüksek düzeydedir.

Başarı ve Prestij: Güney pasifik alanındaki yedi farklı kültürde yapılan araştırmalar başarı ve prestijin erkekler için kadınlara oranla daha fazla önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Değerler: Yapılan araştırmalarda erkekler teorik, ekonomik ve politik değerlerde; kadınlar estetik, sosyal ve dini değerlerde daha yüksek puanlar almışlardır.

İkna edilebilme ve Kandırılabilirlik: Araştırmalara göre erkeklerin ikna edilebilirlik puanları kadınlara göre anlamlı derecede daha düşüktür. Yani kadınlar erkeklere oranla daha kolay ikna edilebilmektedir.

Hareki Öğrenme: Erkekler dayanıklılık ve kas gücü gerektiren işlerde; kadınlar ise ince motor kas becerileri gerektiren işlerde daha başarılıdır.

Zeka: Zeka testlerinden alınan puanlarda kadınlarla erkeklerin daha üstün ya da daha zayıf olduğu alanlar bulunmuştur. Kızlar sözel konularda kelime akıcılığı, muhakeme ve ezberde

erkeklerden daha yüksek puanlar almışlardır. Erkekler ise sayısal ve şekilsel konularda ve mekanik problemlerde daha yüksek puanlar almışlardır.

Alışveriş yapmak belki de evin ihtiyaçlarına kadınların daha fazla duyarlı olmasıyla ilgili bir özelliktir. Ancak her ne nedenle olursa olsun kadınların alışveriş yapmayı erkeklerden daha fazla sevdiği genel bir kanaat olarak paylaşılmaktadır. Bu konuyu ele alan bir çalışmada kadınların alışverişten erkeklere oranla daha fazla haz aldıkları tespit edilmiştir (Özdemir ve Yaman, 2007)

Kadınların erkeklere oranla dindarlık özelliğine daha fazla sahip olduğunu gösteren pek çok araştırma sonucu yayınlanmıştır. Cirhinlioğlu ve Ok (2011) kadınların erkeklerden daha dindar olduğu yönündeki bulguları Türkiye’de yapılan araştırmaların bir meta analizini yaparak test etmişlerdir. Farklı örneklerle yapılan 11 farklı araştırmanın incelendiği çalışmada kadınların dindarlık boyutunda erkeklerden daha dindar olduğu olgusunun Türkiye için de geçerli olduğunu ortaya koymuştur.

Kızların özbakım becerilerinde daha yetkin olduğunu ortaya koyan araştırma bulguları yayınlanmıştır. Tamakavas (2003) 5-6 yaş grubu çocuklar arasından tesadüfi örnekleme seçtiği 240 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada cinsiyet ve eğitimin özbakım becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre kız çocukların erkek çocuklara kıyasla öz bakım becerilerinin bütün boyutlarında daha yüksek performans gösterdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmalar, okul öncesi dönemden itibaren kız çocuklarının öz bakım becerilerinde erkek çocuklara oranla daha başarılı olduğunu göstermektedir.

Psikolojik Yapılar

Psikolojik problemlerin şiddeti, yaygınlığı ve gösterilen semptomlar arasında da cinsiyete dayalı farklılıklar bulunmuştur. Anksiyete bozukluklarında görülen semptomların cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını araştıran Bal (2010), kadınların hem durumluk, hem sürekli kaygılarının erkeklere oranla daha şiddetli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeğinde somatik belirtiler ve depresif mizaç alt ölçek puanları, kadınlarda erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bal (2010) anksiyete

bozukluğunun tiplerinde kadın ve erkek arasında farklılıklar bulunduğunu belirterek, *kadınlarda anksiyete bozukluklarının yaygınlığının erkeklere göre yüksekliği yaşam döngüsünün her evresinde devam eder* demektedir.

İntihar davranışı ve intihar için başvuru yolları literatürde cinsiyete dayalı olarak incelenmiştir. Alptekin (2002) 1974-1999 yılları arasında Türkiye’de erkek ve kadınlar arasında görülen intihar oranlarını karşılaştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre kadınların intihar girişimi erkeklere göre daha fazla; erkeklerin ise tamamlanmış intihar girişimi kadınlara göre daha fazladır. Alptekin bu sonucun, dünyanın diğer ülkelerinde yapılan araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösterdiğini ifade etmektedir.

Gürel (2009) düşünme stilleri ve cinsiyetin psikolojik iyi olma haline etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet ile ilgili sonuçlar incelendiğinde kadınlar erkeklerden daha yüksek psikolojik iyi olma durumu bildirirken, erkeklerin kadınlardan daha yüksek bütünsel düşünme seviyesi bildirdikleri gözlenmiştir.

Erkeklerin öfke ve buna bağlı olarak saldırganlık davranışını daha fazla gösterdikleri bugüne kadar yapılan pek çok araştırmayla ortaya konulmuştur. Bu konunun önemli göstergelerinden birisi de cinsiyetler arasındaki suçluluk oranlarıdır. Erkekler daha çabuk öfkelenme ve öfkelerini saldırganlık olarak yansıtma sebebiyle suça karışmaya daha meyillidir. Dünyanın çoğu yerinde araştırmalar erkeklerin daha fazla şiddet, saldırganlık ve suçla ilişkili davranışlar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Hemen hemen bütün toplumlarda suçluların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

Konuya ilişkin kapsamlı bir araştırma da Türkiye’de yapılmıştır. Özkan (1998) yaptığı araştırmada Türkiye’de 1996 yılında 62 bin 2 kişinin cezaevine girdiğini bunların 60 bin 478’inin erkek olduğunu belirtmektedir. Buna göre bütün hükümlülerin %97,54’ünü erkekler oluşturmaktadır. Özkan (1998) bu oransal farklılığın tüm sanayileşmiş ülkeler için geçerli olduğunu belirterek, İngiltere’de cezaevindeki suçluların sadece %3’ünü kadınların oluşturduğunu aktarmaktadır.

Tüm sanayileşmiş ülkelerde erkek suçluların oranı kadın suçlulara göre çok daha fazladır. 1996’da Türkiye’deki hükümlülerin %97,54’ünü erkekler oluştururken, İngiltere gibi ülkelerde de benzer oranlar bulunmuştur.

Prof. Dr. Nesrin Hisli Şahin (2014), Psikolojiye Giriş dersinin toplumsal cinsiyet konusu ders notlarında kadın ve erkek arasındaki farklılıklara ilişkin bir özet sunuyor. Yapılan araştırmalar bulgularına dayanarak, şu farklılıklara işaret ediliyor:

Kızlar sözel performansta, erkekler görsel-alansal beceri isteyen görevlerde daha iyiler

Erkeklerde fiziksel/açık saldırganlık kadınlarda örtülü/ilişkisel saldırganlık daha yaygın

Erkekler cinsel içerikli davranışlarda kadınlara göre daha dominant ve cesur.

Erkekler kadınlara göre daha fazla cinsel partnerle birlikte oluyor ve daha gelişigüzel birliktelikler yaşıyor. Kadınlar erkeklere oranla daha sadık.

SONUÇ

Bu araştırma giriş bölümünde de ifade edildiği gibi, kadın-erkek eşitliği tartışmalarına daha objektif ve adaletli yaklaşmak için yapılmıştır. Sıklıkla ifade ettiğimiz gibi, konuyu “üstünlük” ekseninde tartışmak hem bir sonuç almayı, hem de konunun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Konu adalet temelinde tartışılmalıdır. Kadın ve erkeğe ilişkin konuları adalet temelinde tartışmak hem farklılıkları dikkate almayı sağlayacak, hem de ayrımcılık ve istismara yol açan yaklaşımlara fırsat vermeyecektir.

Burada aktarılan araştırmaların farklılıklara odaklanmasının sebebi, bir politika olarak uygulanan “toplumsal cinsiyet eşitliği” söyleminin içerdiği tek yanlılık ve sübjektifliğe dikkat çekebilmeğdir. Kadının ve erkeğin “eşitlenmesi” adına “farklılıklarının yok sayılmasına” dayanan bu politik söylemin üzerinde tartışılması gereken pek çok yönünün olduğunu aktardığımız araştırma sonuçları ortaya koymaktadır.

Bu araştırmada felsefi, ideolojik ve dini açıklamalara girmeden sadece bilimsel araştırma sonuçlarının aktarılmasına özen gösterilmiştir. Bu, aktarılan bütün araştırmaların mantığını, yöntemini ve bulgularını kusursuz kabul etmemizden kaynaklanmamaktadır. Bilakis bilimsel yöntemin ve mevcut bilim paradigmasının taşıdığı zaafpların farkında olarak bu çalışmayı gerçekleştirdik.

Ne var ki, hemen her konuda “bilimin hakemliğine” başvurulmasını isteyen çevrelerin söz konusu toplumsal cinsiyet eşitliği olduğunda niçin bilimsel bulguları dikkate almadıklarını sormak istiyoruz. Hatta bu konuda bilakis eleştirel bir tutum gösterilerek sergilenen çifte standarda dikkat çekmek istiyoruz.

Kimi çevreler eşcinselliğin ısrarla doğuştan getirildiğini savunurken, acaba neden cinsiyete ilişkin özelliklerin doğuştan getirilmediğini, sonradan kazanıldığını iddia etmektedir?

Örneğin, cinsel yönelim söz konusu olduğunda aynı çevreler biyolojik kaynaklı zayıf araştırma sonuçlarına bile sıkı sıkıya sarılıp, cinsel yönelimin doğuştan geldiği propagandasını yapmaktadır. Ancak söz konusu cinsiyetler arasındaki farklılıklar olduğunda

pek çok biyolojik kaynaklı bulguyu görmezden gelip çevresel/kültürel faktörlere vurgu yapmaktadırlar. Bu tam bir çifte standart örneği oluşturmaktadır.

Şu noktayı tekrar vurgulamak istiyoruz: Toplumsal cinsiyet eşitliği söylemi ve politikası tamamen “kadın-erkek rollerinin” kültür tarafından inşa edildiği varsayımına dayanmaktadır. Bu çalışmada aktardığımız ve aktaramadığımız pek çok araştırma bu varsayımı geçersiz kılmakta, en iyi ifadeyle tartışmalı hale getirmektedir.

Dr. Brizendine'nin ifade ettiği gibi, kulağa hoş gelen bu politik söylem uğruna kadının ve erkeğin doğasıyla savaşılmamalıdır. Gerçeklere karşı savaş açılmasından gerçekler olmasa bile bütün bir insanoğlu zarar görecektir.

Çalışmanın kadının ve erkeğin haksızlığa uğramadığı adaletli bir dünyada yaşamasına katkıda bulunmasını temenni ediyoruz.

KAYNAKÇA

- Akbağ, M., İmamoğlu, S.E. (2010), Cinsiyet ve Bağlanma Stilllerinin Utanç, Suçluluk ve Yalnızlık Duygularını Yordama Gücünün Araştırılması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10 (2), Bahar 2010, 651-682
- Alexander, G. M., & Hines, M. (2002). Sex Differences In Response To Children's Toys In Nonhuman Primates (*Cercopithecus Aethiops Sabaesus*), *Evolution and Human Behavior*, 23, 467-479.
- Alptekin, K. (2002), 1974-1999 yılları arasında Türkiye'deki tamamlanmış intiharların coğrafi yerleşim birimlerine ve cinsiyete göre dağılımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Amen, D. G. (2010), *Aşık Beyin*, Pegasus Yayınları, İstanbul
- Arıkan, R. N. (2011), Kadın Beyni Erkek Beyni, Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/uzm-psikolog-psikoterapist-rusen-nur-arikan/kadin-beyni-erkek-beyni-kadin-1343245/>
- Arslan, M. (2004) "Kişilerin Batıl İnanç Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2 (6), 7-34.
- Aslan, O. (2009), İngilizce Öğrenmede Cinsiyet Ve Dil Öğrenme Stratejilerinin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Atik, B. (1986). Okulöncesi çağındaki normal gelişim Gösteren Çocuklar İle Down Sendromlu Çocukların Tercih Ettikleri Oyun Tiplerinin ve Oyun İçindeki Sosyal İletişim Davranışlarının İncelenmesi, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi
- Ayatola, A., Adedeji, T. (2009), The relationship between gender, age, mental ability, anxiety, mathematics self-efficacy and achievement in mathematics, *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 4, 113-124
- Bağçeli, P. (2008), Köyde Ve Kentte Yaşayan 7-8 Yaş Arası Çocukların Cinsiyet Kalıpyargıları Ve Cinsiyetlerine Bağlı Oynadıkları Oyun Ve Oyuncaklar, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bal, U. (2010), Anksiyete Bozukluklarında Cinsiyete Göre Semptom Farklılıkları, Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Çukurova Üniversitesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı
- Brizendine, L. (2012), *Kadın Beyni*, Say yayınları, İstanbul.
- Caldera, Y. M., Huston, A. C., & O'Brein, M. (1989). Social Interactions And Play Patterns Of Parents And Toddlers With Feminine, Masculine And Neutral Toys, *Child Development*, 60,70-76.
- Ceyhan, E. B.(2012), Parmak İzinden Cinsiyet Tanıyan Zeki Sistem, .Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Cirhinlioğlu, F. G., Ok, Ü. (2011), Kadınlar mı Yoksa Erkekler mi Daha Dindar, *ZfWT Vol. 3, No. 1*
- Connellan, J., Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Batki, A., Ahluwalia, J. (2000), Sex Differences In Human Neonatal Social Perception, *Infant Behavior & Development* 23; 113-118
- Çelik, H. C., Çevik, M. N. (2010), İşsiz Gençlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/1, 152-166
- Çiftçi, M. A. (2011), Öğretmenlerin Ve Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeye Sahip Anne-Babaların Cinsiyet Rollerini Algısının 60-72 Ay Arası Çocukların Oyuncak Tercihleri Ve Akran Etkileşimleri İle İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demirtaş, H. A., Dönmez, A. (2006), Yakın İlişkilerde Kıskançlık: Bireysel, İlişkisel ve Durumsal Değişkenler, *Türk Psikiyatri Dergisi*; 17(3):181-191

- Dökmen, Y. Z. (2010), *Toplumsal Cinsiyet/Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Druva-Roush, C.A., & Wu, Z. (1989). Gender differences in visual spatial skills: a meta-analysis of doctoral theses. Paper presented at American Psychological Association Convention. New Orleans, Louisiana.
- Duman, G., Temel, Z. F. (2011), Türkiye Ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Anasınıfına Devam Eden Çocukların Oyun Davranışlarının İncelenmesi, *Sosyal Bilimler*, Ocak, C.1. S.1 S:279-298
- Durdu, P. O., Hotamaroğlu, A., Çağıltay, K. (2004) Türkiye'deki Öğrencilerin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıkları ve Oyun Tercihleri: ODTÜ ve Gazi Üniversitesi öğrencileri arası bir karşılaştırma, *Bilişim Teknolojileri ışığında Eğitim-2004*. 97-101.
- Eagly, A. H., & Karau, S. J. (1991). Gender and the emergence of leaders: A meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 685-710
- Ellez, A. M. (2004), Etkin Öğrenme, Strateji Kullanımı, Matematik Başarısı, Gudu ve Cinsiyet İlişkileri, Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Ersoy, E. (2009), Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği Malatya Örneği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 2, Sayfa: 209-230
- Gökkaya, F. (1994), Anne-babaların cinsiyet rolü algıları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile okul öncesi çocukların cinsiyet rolü gelişimi (oyuncak tercihi ile) arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürel, N. A. (2009), Düşünme Stilleri Ve Cinsiyetin Psikolojik İyi Olma Hali Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürsakal, S.(2012), PISA 2009 Öğrenci Başarı Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.17, S.1, s.441-452.
- Güvenç, C., İlnem, C., Ceylan, M. E., Vardar, M. (2004), Şizofreni ve Östrojen, *Düşünen Adam*; 17(2): 99-104
- Helgesen, S. (1990) *The female advantage: Women's ways of leadership*, New York, Doubleday.
- Hines, M., Golombok, S., Rust, J., Johnston, K. J., Golding, J., the ALSPAC study team (2002). Testosterone During Pregnancy And Gender Role Behavior Of Children: A Longitudinal Population Study, *Child Development*, 73, 1678-1687.
- http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/12/131202_beyin_kadin_erkek.shtml
- Jacquemont, S., Coe, B. P., Hersch, M., Duyzend, M. H., Krumm, N., Bergmann, S., Beckmann, J. S., Rosenfeld, J. A., Eichler, E. E., (2014). A Higher Mutational Burden in Females Supports a "Female Protective Model" in Neurodevelopmental Disorders. *The American Journal of Human Genetics*,
- Kadırlar, E. (2011), Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini: Ankara Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karaçay, B. (2013) Erkek Beyni Kadın Beyni, *Bilim ve Teknik Dergisi*, Şubat, sayı:543
- Kavak, V. (1994), Yeni Doğmuş Kız ve Erkek Çocuklarında Anne Yaşlarına Göre Boy ve Ağırlık İlişkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Diyarbakır, Dicle Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Kılıç, D., Sağlam, N., (2009), Öğrencilerin Mantıksal Düşünme Yeteneklerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Ege Eğitim Dergisi* (10) 2: 23-38
- Leeb, R. T., Rejskind, F. G. (2004) Here's Looking at You, Kid! A Longitudinal Study of Perceived Gender Differences in Mutual Gaze Behavior in Young Infants, *Sex Roles*, Vol. 50, Nos. 1/2, January
- Linn, M.C., & Petersen, A.C. (1985). Emergence and characterization of sex differences in spatial ability: A meta-analysis. *Child Development*, 56, 1479-1498.

- Miller, A. J., Worthington, E. ve McDaniel, M. A. (2008). Gender and forgiveness: A meta-analytic review and research agenda. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(8), 843-876.
- Nelson, A. (2005). Children's Toy Collections in Sweden-A less Gender-Typed Country? *Sex Roles*, 52(1/2),93-102
- Özdemir, Ş., Yaman, F. (2007) Hedonik Alışverişin Cinsiyete Göre Farklılaşması Üzerine Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 2(2), 81-91
- Özkal, N., Çetingöz, D. (2006) Akademik Başarı, Cinsiyet, Tutum ve Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Bahar, Sayı: 46, ss: 259-275
- Özkan, Ş. (1998), Türkiye'de Yetişkin Suçluluğu Üzerine Cinsiyetler Arası Bir Karşılaştırma, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Pasterski, V. L., Geffner, M., Brain, C., Hindmarsh, P., Brook, C., & Hines, M. (2005). Prenatal Hormones Versus Postnatal Socialization By Parents As Determinants Of Male-Typical Toy Play In Girls With Congenital Adrenal Hyperplasia. *Child Development*, 76, 264-278.
- Pines AM, Friedman A (1998) Gender differences in romantic jealousy. *Journal of Social Psychology*, 138:54-71.
- Roopnarine, J. L. (1986). Mothers' And Fathers' Behaviors Toward The Toy Play Of Their Infant Sons And Daughters, *Sex Roles*, 14(1/2),59-68.
- Ruigrok, A. N.V., Salimi-Khorshidi,G., Lai,M.C., Baron-Cohen,S., Lombardo,M. V., Tait,R. J., Suckling, J. (2014) A Meta-Analysis Of Sex Differences In Human Brain Structure, *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 39:34-50
- Selçuk, Z. (1989), Üniversite öğrencilerinin Kendini Açma davranışı (Yayınlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Şahin, N., H.(2014), http://www.baskent.edu.tr/~nesrins/courses/PSK102/PSK_102Gender.pdf.pdf
- Taşkınöz, C.(2011), 9-11 Yaş İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyinin Yaşa ve Cinsiyete Göre Araştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, sosyal bilimler Enstitüsü
- Topçu, P. (2009) Cinsiyetin Bilgisayar Tutumu Üzerindeki Etkisi: Bir Meta Analiz Çalışması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Tuğrul, C. (1999), *Duygusal Zeka, Klinik Psikiyatri*, 1:12-20
- Tüzün, E. (2012), Kadınlar mı Yoksa Erkekler mi Zeki?, Kaynak: <http://www.sabah.com.tr/Gunaydin/Saglik/2012/08/08/kadinlar-mi-yoksa-erkekler-mi-zeki>
- Ünal, C. (1981), Genel Tutumların veya Değerlerin Psikolojisi, Ankara, A.Ü.D.T.C.F . Yayınları
- Ünal, C., (1991), Cinsiyete Bağlı Psikolojik Farklar ve Türk Çocukları Üzerinde Bir Karşılaştırma, Aile Yazıları, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Ünsal, A. (2009), İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Orantısız Akıl Yürütme Becerilerinin Başarı, Tutum ve Cinsiyet Değişkenleri Açısından İncelenmesi: Bolu İli Örneği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi
- Üster, S. (2008), Sözcük Öğrenme Ve Pekiştirme Stratejilerinde Beyin Temelli Cinsiyet Farklılıklarının Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Wallen, K. T. (2005), Hormonal Influences on Sexually Differentiated Behavior And in Nonhuman Primates, *Front Neuroendocrinol*, 26 (1):7-26
- Weinberg, M.K., Tronick, E.Z., Cohn, J.F., Olson, K.L., (1999), Gender Differences In Emotional Expressivity And Self-Regulation During Early Infancy, *Dev Psychol.*, Jan; 35(1):175-88

- Wiederman MW, LaMar L (1998) “Not with him you don’t!”: Gender and emotional reactions to sexual infidelity during courtship. *J of Sex Res*, 35(3): 288-298.
- Yılmaz, M. B.(2012), Cinsiyet ve sonlanım ilişkisini inceleyen MAGGIC çalışmasından bir analiz: Diyabet ve etiyoloji ilişkisi, *Kalp Yetersizliği Elektronik Haber Bülteni* Yıl: 4 Sayı: 5